

מועצת
תלמידים
תשע"ז

המדרשה
החסידית
לצעירים

"לגלות את האוצר שבך"
מסע חורף – תשע"ז

חברים יקרים!
בתור מיזם מיוחד ולפי בקשת מספר תלמידים, החליטה מועצת תלמידים
בשיתוף של הצוות החשוב ובעידודו, להוציא את חוברת מסע זו בכדי
שנוכל ביחד להפיק את מירב ההנאה ממסע זה.

מקווים להנאתכם
מועצת תלמידים

תוכן העניינים:
הקדמה ותוכן עניינים
סדר הלימוד
מסלול ומפות
מגדירי טבע מקוצרים:
צמחים
חיות
עופות
"טבע שלי"

סדר לימוד ליום שני בערב

קיצור שלחן ערוך

סימן ק"מ – סדר ארבע פרשיות ובו ג' סעיפים

סעיף א

שבת שלפני ראש חודש אדר הסמוך לניסן הוא שבת פרשת שקלים, ואם חל ראש חודש בשבת אזי הוא שבת שקלים, ומוציאין שלשה ספרי תורה, בראשון קורין ששה בפרשת השבוע. בשני קורין השביעי בשל ראש חודש ומתחילין וביום השבת ואומרים קצי קדיש, בשלישי קורין מפטיר בפרשת שקלים ומפטירין הפטרת שקלים. ואם טעו והתחילו לקרות תחלה בפרשת שקלים גומרים, והמפטיר קורא בשל ראש חודש ומפטיר גם כן הפטרת שבת וראש חודש.

סעיף ב

שבת שלפני פורים הוא פרשת זכור והשבת שלפני ראש חודש ניסן הוא פרשת החודש, ואם חל ראש חודש בשבת אז הוא פרשת החודש, ודינו כמו ראש חודש אדר שחל בשבת. והשבת שלפני פרשת החודש הוא פרשת פרה.

סעיף ג

יש אומרים כי פרשת זכור ופרשת פרה חייבים לקרותם מדאורייתא, ואין קורין בהם קטן למפטיר, ובני הישובים שאין להם מנן צריכין שיבאו למקום שיש מנן, ואם אי אפשר להם, לכל הפחות יקראו אותן בנגינות פראוי.

סימן קמ"א – הלכות מגילה ובו כ"ג סעיפים

סעיף א

"משנכנס אדר מרבים בשמחה", וישראל שיש לו דין ודברים עם אינו יהודי ישפוט עמו בחודש זה.

סעיף ב

בימי מרדכי ואסתר נקהלו היהודים בשלשה עשר לחודש אדר לעמד על נפשם ולהנצחם מאויביהם, והיו צריכין לבקש רחמים מאת ה' ותברך שמו שיעזרם, ומצינו שפאשר היו ישראל במלחמה, התענו שיעזרם ה', וגם משה רבינו עליו השלום ביום שנלחם עם עמלק התענה, ואם כן מסתמא גם אז בימי מרדכי ואסתר התענו ביום י"ג אדר, ולכן קבלו עליהם כל ישראל יום זה לתענית צבור ונקרא "תענית אסתר", כדי לזכר שהבורא ותברך שמו רואה ושומע תפלות כל איש בעת צרתו, פאשר תענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה לאבותינו בימים ההם. ומכל מקום אין תענית זה חובה כל פה, כמו ארבעה תעניות שכתובים במקרא, ולכן יש להקל בו בעת הצרה, כגון מעברות ומניקות או אפלו חלה קצת בקאב עינים שאם מצטערים הרבה לא תענו וכן ילדת כל שלשים יום, וכן חתן בתוך שבועת ימי המשטה שלו אינו צריך להתענות ויפרעו את התענית אחר פה, אבל שאר הבריאים לא יפרשו את עצמם מן הצבור, ואפילו מי שהולך בדרך וקשה עליו התענית מכל מקום צריך להתענות.

סעיף ג

ביום י"ד אדר הוא פורים, ואם חל פורים ביום ראשון מקדימין להתענות ביום חמישי, ואם יש אז ברית מילה יעשו את הסעודה בלילה, אבל הסנדק ואבי הבן מתרין לאכל ביום, ואין צריכין להתענות ביום ששי, אבל אדם אחר ששכח ואכל ביום חמישי תענה ביום ששי.

סעיף ד

לכבוד המגלה יש ללבוש בגדי שבת מבפניו, וכשבא מבית הכנסת ימצא בביתו גרות דולקים ושלחן ערוך ומטה מצעת. ערבית לאחר שמנה עשרה אומרים קדיש שלם עם "תתקבל", וקורין את המגלה, אחר פה אומרים "ואתה קדוש" (שהוא במזמור (תהלים כב) "למצע על אילת השחר", שנאמר על אסתר וישם נאמר (ג) "אלהי אקרא" וגו' דנאמר על מקרא מגלה, דאמר ר' הושע בן לוי: טיב אדם לקרות את המגלה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר "אלהי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי", וסמך ליה (ד) "ואתה קדוש" וגו'), ואחר פה קדיש שלם בלא "תתקבל", ובמוצאי שבת "ויהי נעם", "ואתה קדוש", קדיש שלם בלא "תתקבל", "ויסתן לה", ומבדילין על הכוס, "עלינו".

סעיף ה

נוהגין לתן קדם פורים מתצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למתצית השקל שהיו נוהגין באדר לצרף קרבנות הצבור, ומנהג לתן שלש מתצית משום דבפרשת פי תשא כתיב שלשה פעמים תרומה. ונוהגין בערב לפני קריאת המגלה, ומסלקין

אותן לעניינם. קטן פטור ואם אביו נמנו בשבילו פעם אחת חייב לעולם, בן שלש עשרה שנה יש אומרים דחייב ויש אומרים דפטור עד שיהא בן עשרים.

סעיה ו

בפורים (דהיינו ביום י"ד) ערבית, שחרית ומנחה אומרים על הנסים, ואם שבת, דינו כמו בחגכה (עין לעיל סימן קלט סעיה כא).

סעיה ז

חייב כל אדם בין איש בין אשה לשמע קריאת המגלה בלילה וביום, ולכן גם הבתולות יש להן ללכת לבית הכנסת, ואם אינן הלכות צריכין לקרות לפנייהן בבית וגם את הקטנים חייבים לחנך אתם שישמעו קריאת המגלה, ומכל מקום לא יביאו לבית הכנסת קטנים ביותר שמבלבלים דעת השומעים.

סעיה ח

מגלה של לילה אסור לקרות קדם צאת הכוכבים, אף על פי שמצטער הרבה מחמת התענית, אף יכול לטעם קצת קדם המגלה, פגון קפה וכדומה, כדי להחזיק מעט מחלשת התענית.

סעיה ט

מצוה מן המבחר לשמוע קריאת המגלה בבית הכנסת במקום שיש רב אנשים, משום ד"ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח), ולכל הפחות יראה לשמוע אתה במנוח עשרה, ואם אי אפשר לקרותה במנוח יקרא אותה כל יחיד מתוך מגלה כשרה עם הברכות שלפניה, ואם אהד יודע לקרותה והשאר אינם יודעים, יקרא זה שהוא יודע והם ישמעו ויוצאים אף על פי שאינם עשרה, אבל ברכה שלאחריה אין אומרים רק בעשרה, ואף בלא שם ומלכות יכול גם יחיד לאמרה.

סעיה י

מנהג בכל ישראל שהקורא אינו קורא מתוך מגלה פרוכה, אלא פושט אותה וכופלה דף על דף כמו אגרת, מפני שנקראת "אגרת הפורים". אבל השומעים אינם צריכים לפשטה.

סעיה יא

הקורא את המגלה בין ביום ובין בלילה, מברך לפניו שלש ברכות, "על מקרא מגלה", "שעשה נסים" ו"שהחנינו". ולאחר קריאתה פורקה בלה ומניחה לפניו, ומברכין ברכת "הרב את ריבנו" וכו'. אם אבל קורא את המגלה, יברך אחר את הברכות משום ברכת "שהחנינו".

סעיה יב

בברכת שהחנינו של יום וכוננו גם על מצות משלח מנות ומתנות לאביונים וסעדת פורים, וכן השליח צבור צריך שיכונן להוציא את הצבור גם על מצות אלו.

סעיה יג

הקורא את המגלה צריך לכונן להוציא את כל השומעים. וגם השומע צריך לכונן לצאת ולשמע כל תבה ותבה. שאפלו אם רק תיבה אחת לא שמע אינו יצא, ולכן צריך הקורא להשיגים מאד שבשעה שמרעישין ומבלבלין בהפאת המן, ישחק עד יעבר הרעש לגמרי. ומכל מקום ראוי ונכון שיהיה לכל אחד מגלה כשרה כדי שיאמר בעצמו מלה במלה בלחש, פן לא ישמע תיבה אחת מן הקורא, וכן כל אשה חכמת לב שעומדת בעזרת נשים, אם אפשר מה טוב להיות לה מגלה כשרה לקרות מתוכה, פי שם קשה לשמוע והנשים חייבות כמו האנשים. (אם לא קדשו את הלבנה ונראתה בשעת קריאת המגלה, עין לעיל סוף סימן צז).

סעיה יד

הקורא צריך שיאמר את עשרת בני המן וגם תבת עשרת הכל בנשימה אחת, להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד. ונוהגין לכתחלה לומר מן חמש מאות איש הכל בנשימה אחת, ובדיעבד אפילו הפסיק בין עשרת בני המן יצא, ומה שנוהגין בקצת מקומות שכל הקהל אומרים עשרת בני המן אינו מנהג נכון, אלא הקורא לבד יאמרם והקהל ישמעו כמו כל המגלה, כשאומר הקורא בלילה שהוא נדדה וגו' יגביה קולו, פי שם מתחיל עיקר הנס, וכשאומר האגרת הזאת ינענע את המגלה.

סעיה טו

מי שיש לפניו מגלה פסולה או חמש, לא יקרא עם השליח צבור, פי אם הוא קורא אינו יכול לכונן לשמע מן השליח צבור, ואפלו אם הוא יכונן, שמה ישמע אחר מה שהוא קורא ולא יכונן לקריאת השליח צבור, וכן לא יסיע שום אדם בעל פה להשליח צבור, ולכן אותן ארבעה פסוקי גאולה שאומרים הקהל בקול רם, צריך השליח צבור לחזור ולקרותם מתוך המגלה הכשרה.

סעיה טז

מי שפכר יצא בקריאת מגלה וקורא להוציא אחר, אם זה שהוא צריך לצאת יודע בעצמו לברך את הברכות בברך בעצמו, ואם היא אשה טוב יותר שהקורא יברך ויאמר "אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע מגלה".

סעיף יז

בְּשַׁבָּת (שְׁאִינוּ פוּרִים) מִתְּרִין לְטַלֵּטל אֶת הַמַּגְלָה, וּמִכָּל מְקוֹם אִם חָל פּוּרִים בְּיוֹם א' אֵין לְהַבִּיא בְּשַׁבָּת אֶת הַמַּגְלָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁהִיא מְתַקְנֶת בְּעָרוּבֵין. מִשּׁוּם דְּהוּי מְכִין מִשַּׁבָּת לַחֹל.

סדר לימוד ליום שלישי בצוקר

בבא בתרא ט: י.

הלכות וענייני צדקה – כל הפושט יד נותנין לו

לפי דברי ר' יוחנן...
האמור בימי הלוי...
ממנו ימי הלוי...
גמר מהיקשה...
ולגמרי לא מני...
והיה דמשמע...
ממלה אלא דוקא...
גמרי לפי שהן...
מקבלין טומאה...
גדול העושה...
במשה רבינו...
משך חמה...
ואע"ג דמשה...
שמה אומה...
חמה אינו כופה...
לרעה נדריס...
למרינן ד' דממה...
והמפייסו ברברים...
בי"א י' מניה...
והנותן פרוטה...
דמשמע להו...
דמבי ותפק...
משיב ולא...
משיב הינו...
שפייסו דכדריס...
דלהיא גיר'...
בי"א הגן...
ובא

רבינו גרשום

משפט...
האריסו...
במס שררה...
שנלחם...
כאשר לקמן...
אלא אהן...
המביים...
התיקון...
נקרא עדים...
ועדאנו...
אחן ימים...
מחוצ...
דכד כד...
הואו...
המטא...
דתיב...
יגלו...
הואיל...
השענין...
מטא...
דלמא...
דגני...
שליש...
איכו...
אחרי...
הוי...
מפלטא...
מטא...
אשתן...
נבלת...
האינו...
דשומא...
וכל...
אחרי...
שני...

מלמית מייסו: מך ביבוס בגדים
האמור בימי הלוי כו' נכמה דכריס
חמור ימי הלוי מימי ספורו ולא
גמר מהיקשה והיינו טעמא משום
ולגמרי לא מני למגמר דהא כמד
והיה דמשמע דנטר ממנו שהיה
ממלה אלא דוקא להך מילתא
גמרי לפי שהן שין דאין אלס וכליס
מקבלין טומאה אלא מלכ טומאה:
גדול העושה צדקה בסתר יותר
במשה רבינו. פירוש יומר
משך חמה ממשה רבינו נתפלתו
ואע"ג דמשה נמי עשה לזקה כסתר
שמה אומה שעה כד פסק אוחו זכות:
חמה אינו כופה. מיהמ' דנפרק
לרעה נדריס (דף ג'.)
למרינן ד' דממה הרגו (ט):
והמפייסו ברברים מתברך
בי"א י' מניה
והנותן פרוטה לפני והמפייסו משום
דמשמע להו דקראי איירי בנותן לזקה
דמבי ותפק לרעב נפק נפש נענה
משיב ולא מילתא היא דנפש נענה
משיב הינו משיב נדכריס
שפייסו דכדריס וע"כ לא גרסי' ליה
דלהיא גיר' הוה ליה למימר מתברך
בי"א הגן שש דלעיל והי אחת עשרה:
ובא

מטמא אדם אף כאן מטמא אדם אמר
רבי אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר
ממשה רבינו דאילו במשה רבינו כתיב כי
יגורתי מפני האף והחמה ואילו בעושה צדקה
כתיב מתן בסתר יכפה אף (ו) ושחר בחיק
חמה עזה (ז) ופליגא דרבי יצחק דאמר ר' יצחק
אף כופה חמה אינו כופה שנא' ושחר בחיק
חמה עזה אע"פ ששחר בחיק חמה עזה
איכא דאמרי א"ר יצחק כל דין שנוטל שחר
מביא חמה עזה לעולם [שנאמר ושחר בחיק
וגו'] ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לפני
מתברך בשש ברכות והמפייסו ברברים
מתברך בי"א ברכות הנותן פרוטה לפני
מתברך בשש ברכות דכתיב הלא פרוש
וגו' ועניינ' מרודים תביא בית וגו' כי תראה ערום וגו' (י) והמפייסו ברברים
מתברך באחת עשרה ברכות שנאמר 'ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע
וזר חבשך אורך ואפלתך כצהרים ונחך ה' תמיד והשביע בצדצחות נפשך
(יא) ובנו ממך חרות עולם מוסדי דור דודו תקומם וגו' ואמר רבי יצחק
מאי דכתיב 'ירודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום הרודף צדקה
ימצא צדקה אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו
מעות ועושה בהן צדקה רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו
בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם (ב) שברו לאפוקי מאי
לאפוקי מדדרש רבה (ד) דדרש רבה מאי דכתיב (ג) ויהיו מוכשלים לפניך בעת
אפך עשה בהם אמר ר' ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם
[אפילו] בשעה שכוּפין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשלים
שברו שלא יקבלו עליהן שבר רבי יהושע בן לוי אמר כל הרגיל
לעשות צדקה (ד) זוכה היין לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגדה בעלי חכמה דכתיב
ימצא

והיה כיום השביעי יגלה את כל שערו
וגו' (ו) ונאמר כיצד נגדים למעלה כיום
טהרה הנפרים כשיואל מטומאת
החלט וכך המטהר את נגדיו: (ז) אף
וחימה. שני לגיונות קשים הם לפרע
מן החוטאים: אע"פ ששחר בחיק.
שהוא עושה לזקה כסתר: חימה
עזה. עדיין היא כמקשה ורבי אלעזר
סבר דהאי שומד בחיק ארישא קאי
ושומד בחיק יכפה חימה עזה: ופסק
לרעב נפשך. הוא פיוס דכרי נחומים:
ימצא לזקה. משמע יבא לידי עניות
וימצא בני אלס שיעשו לו לזקה:
ויפיו מוכשלים לפניך. את אלסי
ענותם היה מקלל שהיו מבקשין נפשו:
ימצא

עלה דרב אחריב ולא אשנת בה עד דמסקי רזיה לפניו כלומר עשה בשביל אלו דרין שנתק מתן ולחכי שנתקיה לך קרי ליה
עלה משפט ארחתיה אריסו: דהאנת עלה מיהא. והואיל ובאת לירינו שוהיה זו דרב אחריב נסמך בה: מכלל. דשערט מוטא
אדם כיוס ספורי: ככוס ככריס כיוס חלוטו. דכתיב וככס המטהר את כנרדו דניסמו כיוס חלוטו: מה להלן כיוס חלוטו מוטא
אדם. דכתיב כל ימי אשר הנגס בו יוטא וני: מתן בסתר [יכפה] אף ושחר בחיק. כלומר מי שנותן בחיק על שני בבעה כופה
כס חיות עזה: אפי' ששחר בחיק. של עני אפי' חיות עזה שאינה נכפית בשביל השחר בחיק. והמפייסו ברברים. שמתברך
המדין על לבו דברי חסדים: דכתיב ותפק לרעב נפשך וגו'. כלומר שפתיחא כנסתך דכריס טובים לנחם הרעב נפש נענה
תשביע ברברים טובים או זוכה לדברים הללו: משום הרודף צדקה. שיעשה צדקה בשביל אלו לירי צדקה שיערך לביתו בסתיה:

(א) [למלה משפט דסין לרננסו חתקלס כל וסר ויחלל אלל ליי דמס וז לא שיק לרננסו ערס ורנין:] (ב) [כ' בסוף' מתן דרין לתיס אלל סמס ככס רימן:]

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

י.

ימצא חיים. וכתיב בני חכמה כי מולאי מלא חיים: נעלי אגדה. מתוך שהן דרשנין ומוסרין את הלכ הכל מכבדין אותם: (נעל דרין) רשע
או עובד כוכבים: (נעלל אנו כן כו'. שהלזקה מלל מניהנס כדלמרי' לקמן בשמעתין: שמונוטיו של אדם. שר שימפרנס ממנו:
הפרוטיו. הפקד שמעיד להפסיד: וכס. למול טוב ימן אותו חסרון לעניים: תוא [נפון] כנלמא. כמולאי (י) יה"כ: דכעו מתמר שבע
מאס דינרין. כמותה שנה: שקיל לזקה מיניסו. כל השנה היה כוסן דכריס וגובה מהן לזקה: פש גנייסו. ערס רלס השנה שיכר
דיני שלל נתנו ללזקה משבע מאס
דיני: לא פהלו. למיפקד יומר:
אמאי לא אמרס לן. מתחלה שך
חלמת ויינו נותנין טלן: פספס קן.
אס נפלת: איחיב מאן דסני
לן. כלדס שגולה קללמו כמכירו:

ימצא חיים בעלי עושר דכתיב צדקה בעלי
אגדה דכתיב וכבוד כתיב הכא וכבוד וכתוב
התם יכבוד חכמים ינחלו תניא היה רבי
מאיר אומר יש לו לבעל הדין להשיבך
ואיזו שמעלת מטיה מוטנה נותנה
ואינו יודע לבי נותנה. ואימ
אלדבה ואת שהיא מלוה רבה היה
לה להגיל מדינה של גיהנס שהוא רע
ביותר ואומר ריי דרוב דכריס לזו

מבורת הש"ס

(א) [מפסי סלס סרין מנות
ס. (ז) [מפי סלס סרין]
(ז) [מלקט ועבי' למהל] וכו'
אמר ר' י' בי' א"ר,

תורה אור השלם

1 כבוד נקיים יקויל
יקוילים ערס קלויל
משלי ג' ה'
2 כ' ל' קו יקויל אקויל
אקויל קו אקויל אקויל
אקויל קו יקויל א' ה'

רבינו גרשום

צדקה זו עושר שהיה
לו בכסו ועושר שיעשה

לעני רש"י
מיליא. סמס (מכין).
רשע (של סודין).

מוסף תוספות

א. האר רבני מניה מתן
לשערט שוטמא אדם
כריס ספורי משום דין.
תברך. ג. וכן מפלין לו.
רש"י. ג. מפני שהיה
נע כשנים כסו התשבת
אשה גולה. סוף ריי.
ג. כמטותו והיה לו
כאב. ט. אכל לרב
ששת לא הוה קרי רבא
עולא דברא רבה הוא
בכרי. למין.

רבינו גרשום

בנו וכל עור אשר יהיה
עליו שכתב ורע וכנס במים
וטמא עד הנתיב ה"ז מוטא
אדם ה"ז בני מצורע: אמר
ל"ה רב אחריב. שכתב ורע
סריא כתיב כיה דמטא
כל אדם הנוגע בו רחוב או
דמיורי רבני לכתוב איש
אשר טמא בנו וני' או ליל
לירבת את הנוגע וסמי
מנין לשערט שוטמא כריס
ספורי: הוה קא סודר ליה
בבריותא. כלומר שח
היה רב אחריב שנתנו
לרב ששת טלו בשביל
השביע: אישתיק. נאלס:
אחרי אומא (ז) רב אחריב
כיה קמי רוב ששת
שהיה מניק טלו בשביל
בה לרשול ליה וכו' רחמי

עין משפט

א א מיינוני פיי סה'
מתנת עניס ס'ג סמס
עשן קסב מופיסי יד פ'
רוב סקף א':
א א ב ס' ס' ס' ס'
[מפסי] אית ס' ס'
ס' (ז) ומוסי' יד פ'
רמז ספ' ד':

רבינו גרשום

צדקה זו עושר שהיה
לו בכסו ועושר שיעשה

סדר לימוד ליום שלישי בערב

היצור שלחן ערוך

המשך סימן קמ"א – הלכות מגילה

סעיף יח

צבור שאין להם שליח צבור שיכול לקרות את המגלה עם הטעמים פראוי, יכול לקרות גם בלא טעמים, רק שיקרא את התבות פראוי שלא ישמנה הענין, שאם קרא במקום "ומרדכי ישב" - ישב או במקום "והמן נפל" - נפל, וכדומה, אפלו בדיעבד אינו יוצא, ויכולין לעשות במגלה נקדות וטעמים שיקרא כהגון, פיון שהוא שעת הדחק, והכי עדיף טפי ממה שיקרא אחר מתוך החמש בלחש, דכיון שזה הקורא מתוך החמש אפלו הוא קורא בלחש אינו יכול לכוון דעתו שישמע מהשליח צבור, ונמצא שיקרא רק מתוך החמש ואינו יוצא, ואם ארבע כף, צריך לחזור ולשמעה מתוך מגלה פשרה.

סעיף יט

צבור שאין להם מגלה פשרה פדינה, מפל מקום אם היא כתובה פהלקתה רק שחסרים אינה תבות באמצעה, פיון שלא חסר בה ענין אחד שלם יכולין לקרות מתוכה עם הברכות, והטעות יקרא הקורא בעל פה, או יאמר לפניו בלחש מתוך החמש, אבל אם אין להם מגלה פלל או שחסר בה ענין אחד שלם, או שחסר בה בתחלה או בסוף, קורין מתוך החמש כל אחד בפני עצמו ואין מברכין. ויחיד שאין לו רק מגלה פסולה קורא בה בלא ברכות.

סעיף כ

אבל תוך שבעה נהג בכל דיני אבלות, ואסור לראות כל מיני שמחה, אך בנעילת הסנדל וישיבה על גבי ספסל מותר מפני שהן דברים הנראין לפל. בלינה אם יכול לאסוף מנין לביתו לקרות המגלה מוטב, ואם לאו יתפלל בביתו וילך לבית הכנסת לשמע המגלה. אם חל במוצאי שבת ילך לבית הכנסת לאחר סעודה שלישית בעוד יום. וביום הולך לבית הכנסת לתפלה ולמגלה.

סעיף כא

מי שמת לו מת בתענית אסתר ובלילה הוא אונו קדם הקבורה, ישמע קריאת המגלה מאחר, ולא יאכל בפשר ולא ישמה יין, כי בלינה אינו חיב במשמה, וביום לאחר יציאה מבית הכנסת קורבין את המת, ואחר כך יתפלל ויקרא את המגלה או ישמע מאחר, ואם שמע קריאת המגלה קדם הקבורה יצא. ומפל מקום נכון שישחזר ויקרא בלא ברכות, ותפליון לא יניח אפלו אחר הקבורה פיון שהוא יום ראשון באבלו. ואונו בפורים ביום מותר בכשר ובין.

סעיף כב

שחרית משפמים לבית הכנסת, לאחר שמנה עשרה אומרים קצי קדיש וקורין בתורה בפירשת "ויבא עמלק" תלתא גברי, ואחר כך קצי קדיש, ולאחר שמכניסין את הספר תורה קורין את המגלה, לאחר ברכה אחרונה אין אומרים בשחרית "אשר הניא", ולאחר שפיים "האל המושיע" אומרים "שושנת יעקב" וכו' ואומרים "אשרי", "ובא לציון", קדיש שלם עם "תתקבל". ואין לחלץ את התפליון עד לאחר קריאת המגלה, משום דכתיב בה (אסתר ח, טז) "ויקר", ודרשינו "אלו תפליון". אם יש מילה מלין קדם קריאת המגלה משום דכתיב "וששון" זו מילה.

סעיף כג

עיר שהיא מקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בה בט"ו (ולא שכיחי במדינותינו).

סימן קמ"ב – הלכות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים וסעודת פורים וכו' י' סעיפים

סעיף א

חיב כל אדם לשלח לכל הפחות לאדם אחד שתי מתנות, דכתיב (אסתר ט, כב) "וישלוח מנות איש לרעהו", משמע שתי מתנות לאחד. וכל המרבה לשלח מנות לרעים הרי זה משבח, ומפל מקום מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעים, כי אין שמחה גדולה ומפארת לפני הקדוש ברוך הוא, אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, והמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה, שנגמר (ישעיה נז, טו) "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדפאים".

סעיף ב

לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא בלי תקון, כגון בשר ודגים מבשלים ולא חיי, או מיני מתיקה או פרות או פוס יין ומי דבש וכיוצא בו.

סעיף ג

כל אדם אפלו עני שבישראל המקבל צדקה, חיב לתן לכל הפחות שתי מתנות לשני עניים, דהינו מתנה אחת לכל אהד, דכתיב (אסתר ט, כב) "ומתנות לאביונים" משמע שתי מתנות לשני אביונים, ואין מדקדקין במעוה פורים אלא כל הפושט יד לטל נותנים לו. ומי שהוא במקום שאין שם עניים, יעכב את המעוה אצלו עד שינדמנו לו עניים או ישלחם להם.

סעיה ד

גם הנשים חיבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים, משלוח מנות תשלח אשה לאשה ואיש לאיש, אבל מתנות לאביונים יכולה גם אשה לשלח לאיש וכן בהפוך. קצת נשים סומכות על בעליהן שהן שולחים גם בשבילן, ואינו נכון אלא יש להחמיר.

סעיה ה

חיבין לאכל ולשתות ולשמוח בפורים, גם בליל י"ד ישמח וירבה קצת בסעדה, וכשחל במוצאי שבת אף שצריך לעשות בשבת סעודה שלישית, ימעט קצת באכילתו ביום לתן מקום לסעודת ליל פורים. ומכל מקום בסעדה שעושין בלילה אין יוצאין ידי חובתן, דעקר הסעדה מצותה שתהא ביום דכתיב (שם,) "ימי משתה", ויש להדליק נרות דרך שמחה יום טוב גם פשעושין הסעודה ביום. וגם בליל ט"ו צריך לשמח קצת, גם מתנות לאביונים ומנות לרעהו צריך להיות ביום, ומשום דטרידי במשלוח מנות עושין מקצת סעודה בלילה, ומתפללין מנחה בעוד היום גדול, ועושין את הסעדה לאחר מנחה, וצריכין לעשות על כל פנים רב סעדה ביום, וכשחל בערב שבת עושין אותה בשחרית מפני כבוד שבת. וטוב לעסק קצת בתורה קדם שמתחיל הסעדה, וסוף לדבר "להודים היתה אורה" ודרשינו (מגילה טז, ב) "אורה זו תורה". יש אומרים שיש לאכל מיני זרעונים בפורים וכן לזרעונין שאכלו דניאל וכתביו בכבל, וזכר לזרעונין שאכלה אסתר, דאיתא בגמרא וישנה ואת נערוטיה לטוב, שהאכילה זרעונים. (דיני על הנסים בכרפת המזון - עין סימן מד סעיה טו, טז).

סעיה ו

כיון שכל הנס היה על ידי הנין, ושתי נטרדה במשתה הנין ובאה אסתר במקומה, וכן ענגן המן ומפלתו היה על ידי יין, לכן חיבו חכמינו זכרונם לברכה להשתכר ביום, ואמרו (שם ז, ב) "חיב אינוש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ולפחות ישנה יותר מהרגלו כדי לזכר את הנס הגדול וישן, ומתוך שינוי אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואולם מי שהוא חלוש בטבעו, וכן מי שיועד בעצמו שעל ידי כן יזלזל חס ושלום באיזה מצוה, בכרכה או בתפלה או שיבא חס ושלום לקלות ראש, מוטב שלא להשתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמים.

סעיה ז

האבל אפלו תוך שבועה חיב במתנות לאביונים וגם לשלח מנות לרעהו, ומכל מקום לא ישלח דבר של שמחה, אבל להאכל אין שולחין מנות כל שנים עשר חדש אפלו דבר שאינו של שמחה. אם הוא עני מתר לשלח לו מעוה או שאר דבר שאינו של שמחה, ואם אין במקום ההוא רק האבל עם אהד חיב לשלח לו כדי לקיים המצוה משלוח מנות. (דין האונן עין לעיל סימן קמא סעיה כא).

סעיה ח

אין לעשות מלאכה בפורים, ומי שעושה בו מלאכה אינו רואה מאוהה מלאכה סימן ברכה לעולם, ועל ידי אינו יהודי מתר. ומתר לעסק בפרקמטיא וכן מתר לכתב אפלו אגרת שלום, וכן חובותיו וכל דבר שאינו צריך עיון גדול, וכל שכן לכתב דבר מצוה או לעשות שאר דבר מצוה, וכן לצרף פורים מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות.

סעיה ט

יום ט"ו אדר נקרא אצלנו שושן פורים, אין אומרים בו תחנון ולא אל ארף אפים ולא למנצח, ואסור גם בהספד ומענית, ונוהגין בו קצת משתה ושמחה אבל אין אומרים על הנסים, ומתרין לעשות בו נשואין כיון שאין אנו קורין בו את המגלה, אבל ביום שקורין את המגלה שאז עקר השמחה, אין עושין נשואין, משום דאין מערבין שמחה בשמחה.

סעיה י

יום י"ד ט"ו שבאדר הראשון, גם כן אין אומרים לא תחנון ולא אל ארף אפים ולא למנצח, ואסורין בהספד ומענית, וכיום י"ד מרבים קצת בסעדה.

סדר לימוד ליום רביעי צבוקר

בבא בתרא ט: - י.

הלכות וענייני צדקה – כל הפושט יד נותנין לו

מסורת הש"ס

(א) (תוס' סוף סדר) מובנת
סמ"ג (תוס' סוף סדר)
(ג) (מלכות וכו' למלך) וכו'
אמר ר"ח ב"א אר"י.

תורה אור השלם

- 1 קבור תקיים תקלה
ובקלים מרים קלון.
כסלו ג' לת
- 2 די ל' דין וקראל ארזים
אקרו הם אשר התקאו
איותם טערו סערוזי אפי
אלקטום. וקרא בת ג'
3 קום אקם לך אלתיבם
לא תקדורו ולא קשימו
קראי דא אצטבם קלמ'
רביס ד' א
- 4 הלא קראי קראי לקרא
ואנשים קוראים קראי קרא
די קראי קראי וכו' וכו'
תקראי לא תקראי.
רביס ג' ח
- 5 דקראי לך לך קראי דקרא
עם קראי דקראי לאמר
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 6 קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 7 די בת אקראי אל קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 8 בת אקראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 9 לא קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 10 קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 11 קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח
- 12 קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
קראי קראי קראי קראי
רביס ג' ח

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

י.

ימלא חייס. וכתיב גבי חכמה כי מולאי מלא חייס: **צעלי אגרה.** מתוך שהן דרשנין ומוספין את הלך הכל מכבדין אותם: **לבעל דרין.** רשע או עובד כוכבים: **לסגל אט כהן כור.** שהלדקה מללמ מגיהנס כאלמרי לקמן בשמעתי: **שמונוסיו של אדם.** שטר שיתפרנס ממנו: **חסרונוסיו.** הפסק שעתיד להפסיד: **זכס.** למול טוב יתן אותו חסרון לעניים: הוא [לפון] **כחמא.** כמולאי (י) יה"כ: **דבעו מחסר שבע מאס דיגריין.** בלאתה שנה: שקיל זדקס מעייסו. כל השנה היה כוסן בדברים וגוזה מהן זדקה: **פש גביסו.** ערב ראש השנה שיכסר

דיגריי שלא נתנו לזדקה משבע מאה דיגריי: **לא פחולו.** למיפקד יומר: **אמאי לא אמרם לך.** ממחלה שכן חלמתי והיינו נומיין טלן: **שפסא כן.** אס נפלתו: **איחייב מאן דסני כלאס.** שמהל קללמו בחסרו: **מחולו שנס ועובדי ענווס כוכביס.** כפקילה ואמר מר (משוטט דף ל:) מי שנמחייב שקילה או נוסל מן הגג או היה דורסמו דממי לקפילה דמגן (מגדריין דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שמי קומות וס': **פרקליטין.** מלתי יוסר [של מלאכי השרת]: **כי אפספי אס שנומי מאס העס הס.** ומתו השלס את החסד ואת הרחמים שהיו רגילין לעשות: **מפעפעו.** מרככו: **הטף סונלו.** [כל הגוף] מלא רוח: **ואני כזדק.** כמחלה ואמ"כ אחיה פניך כחפלה: **אשכנסה סהקין סמונק.** כשכר הקילה אשבע ממונתך: **מלוס פ' הונן ול.** החונן דליס נעשה מלוה להקבי"ה וכתיב **ועבד ליה ללס מלוה (משל כו.):** **ואיוו סיא זדקס סמלנס מדינע של גיסנס.** כלומר איה מן המקראות הללו מדבר מדיון של גיהנס אותו שמנוב לא יועיל הון גיוס עגביס:

נותנה

ואיוו שמצלת מפתיה משונה נותנה ואינו יודע למה נותנה. **וא"ת** אדרבה זאת שהיא מלוה רבה היא לה להאיל מדינה של גיהנס שהוא רע ביותר ואומר ר"י דרוז דברים אין עומדין לאדם בעולם הזה אלא לאחר מיתה ובעולם הזה אין עומדין לאדם אלא מצות גדולות כמגן (קדושין דף ל:.) אלו דברים שאלס אוכל מפיוסויו בעולם הזה והקדן קיימת לעולם כהא לכך קאמר דלפילו ממיסה משונה דהוי בעולם הזה מללמ:

לך משל למה הרבר רומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו והכשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא כועס עליו ואתם קרוין עבדים שנאמר יכי לי בני ישראל עבדים אמר לו ר"ע אמושול לך משל למה הרבר רומה למלך בשר ודם שכעס על בנו והכשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא דורון משגר לו ואגן קרוין בניס דכתיב יבנים אתם לה' אלהיכם אמר לו אתם קרוים בניס ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום אמר לו הרי הוא אומר יהלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית אימתי עניים מרודים תביא בית האידינא וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך: **דרש ר"י** ברבי שלום כשם שמונותויו של אדם קצובין לו מראש השנה כך חסרונותויו של אדם קצובין לו מראש השנה וזה הלא פרוס לרעב לחמך לא וזה ועניים מרודים תביא בית יכי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאה דיגריי עשינהו שקל מינייהו לצדקה (ב) פוש גבייהו שיבסך דיגריי כי מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר נקטינהו אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תרחלוך שיבסך דיגריי גבייכו שקלינהו מינייכו אמרי ליה מגא דיעת אמר להו חלמא הואי לבו א"ל ואמאי לא אמרת לן [דניתבינהו] אמר להו אמינא כי היכי דתעברו מצוה לשמה רב פפא הוה מליק בדרגא אישתמיט ררונת ריוו למויאל (ג) אמר הנשאר רב אהויר מאן דמנו לך רמחללו שרתום ררונתו וררונת רורריום א"ל חייא

עין משפט גר מצוה

א חייסונו פיי מהל
במנט מרס סל' ג סמג
עין קסן מרס' ריי פיי
רמ סק' א'
בא ב' מ"י סל' סל' סו
מ"סיע' חלמ' פיי סל'
סל' י' ו' מ"סיע' יל' סל'
תמט סל' י':

רבינו גרשום

צדקה זו עושה שיהיו
לו כספים ותרשו שיצאו
מהם זדקה: כבוד, זו
אגרה בעבלי טרודע לדרוש
לך: וכתבו יא אתם תישין
רצונו של מקום. לפי
שאתם כבלות תאי אתם
יכולים לקיים כל התורה:
עניים מרודים, שגורים:
מכיון שהם כבלי, יחייבו
נידון בסקילה בראשי בית
הסקילה היה גבוה כי
קומתו (מגדריין דף
ל) וכעבוד עבודת כוכבים
רביס (רבי' יו) וסלקת
באבני וסמו: ומקליטין,
לפירו מנינויהו: כי
אספתו את שלומי כשכל
שאינס עושין לא חסד
ולא רחמים. ואי עושין
יהיה להם שלום גדול:
מפעפעו, עשוהו רך: אי
בערך, שאפסיה צדקה
כחפלה ויודר אחיה מרך

המסלול שבו נלך הוא חלק מ'שביל ישראל'

שביל ישראל הוא נתיב הליכה ארוך שנמשך לאורך כל מדינת ישראל. הוא מתחיל בבית אוסישקין שבקיבוץ דן בצפון ומסתיים בבית ספר שדה אילת, על חוף מפרץ אילת. אורכו היום, לאחר השינויים שבוצעו בו במהלך השנים, הוא כ-1,040 קילומטרים. שביל ישראל הוא גולת הכותרת ברשת סימון השבילים הארצית שיזמה ויצרה החברה להגנת הטבע, המסמנת וממפה את כל מסלולי הטיול בארץ, על ידי הוועדה לשבילי ישראל. בתמונה (השמאלית) כאן השביל מסומן בקו שלאורכו מספרים-מקטעים-הקטעים שבהם נלך הם חלק מ-3 וכל-4, עליהם תוכלו לראות פירוט העמודים הבאים.

שביל ישראל מסומן בשלושה צבעים, מימין לשמאל-לבן, כחול וכתום. הצבעים מופיעים לרוב בצורה מדורגת כאשר הצבע הגבוה מורה על כיוון ההליכה-לבן לצפון, כתום לדרום (מצורך איור הסברה).

שביל ישראל מסלול מס' 3 מתחיל בנבי יושע (לגשר עלמה) לנחל דישון ומוגדר כמסלול קל עד בינוני. המסלול מתחיל בכפר המותלאי (שיעי) נבי יושע, ששימש את השיעים עד לקום המדינה לעלייה לרגל. המסלול ממשיך על צלע הרכס כך שעמק החולה נפרש למטה. לאחר חציית הכרמים של רמות נפתלי ואזור הלולים, מגיעים לעלייה לקרן נפתלי (שם אנו מתחילים את המסע), בתום הירידה חוצים שדה בור לעבר בית האריזה הנמצא מזרחה לנו. המשך המסלול לאחר חציית שטח סלעי קצר הינו על דרך כורכר נוחה. לאחר הליכה של מספר ק"מ, נכנסים לשמורת נחל דישון. הירידה לעבר נחל דישון ארוכה ותלולה בחלקה. הירידה לאחר גשם מסוכנת וחלקה. בימי החורף תתכן זרימה חזקה בנחל ויש לוודא את מצב הנחל עם הפקח האזורי. לקראת סוף המסלול חולפים על פני עין אביב, מעיין שמימיו נתפסים ונשאבים.

פרטים אודות המסלול:

אורך המסלול נטו (לכל המסלול): 14.1 ק"מ.

זמן הליכה נטו: 04:50

דרגת קושי: קלה

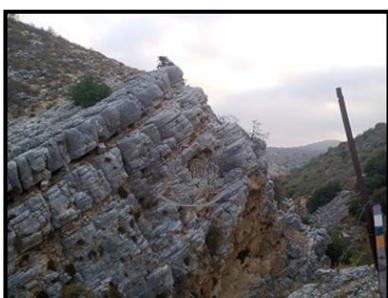
שביל ישראל מסלול מס' 4 מתחיל בנחל דישון (גשר עלמה) להר מירון. מסלול בדרגת קושי קלה למרות שחלקו במגמת עלייה. בתחילת המסלול חולפים ליד שברים גיאולוגיים משוכבים (שברים באדמה שמראים את שכבות הסלע). ההליכה בחלקו הראשון של המסלול לאורך נחל דישון, ששרידי טחנות קמח פזורות לאורכו. בהמשך הדרך השביל מגיע לעין ערבות, אחד מארבעת המעיינות המצויים בקטע זה של השביל והמשמעותי מכולם. המעיין נמצא מצד ימין, ושודרג שברכה נבנתה למרגלותיו. השביל חוצה את כביש מס' 899 (בפעם שנייה) במעבר תחת. מנקודה זו הדרך במגמת עלייה מתונה. השביל פוגש את הנחלים: גוש חלב וצבעון. השביל ממשיך בצמוד לנחל צבעון, נכנס עמו ליער יצחק ולאחריה רבין. יער זה, הינו חלק מיער ברעם, הסלעים מכוסים בחזזיות, המקנות מראה מרהיב ומסתורי בהליכה בו לאחר הגשם. לאחר היציאה מהיער, השביל ממשיך על דרך עפר נוחה עד לנקודת הסיום.

פרטים אודות המסלול:

אורך המסלול נטו: 14.8 ק"מ

זמן הליכה נטו: 03:45

דרגת קושי: בינונית

בחורים יקרים!

כשאתם מטיילים, אנא אל תשאירו אחריכם לכלוך!
שמרו על הטבע נקי ובריא!

עובדה: לשקית ניילון הנזרקת בטבע לוקח 50 שנה להתכלות.
עובדה: כמעט כל פרחי-הבר בישראל הם צמחים מוגנים ואין לקוטפם (הקנס על קטיפת פרחים מוגנים נע בין-490 ₪ ל-3000 ₪ ואף יותר).

הטבע זועק לניקיון, תיראו מה קרה לבעלי-חיים כתוצאה מזלזול...

הציפור הזו מתה כתוצאה מבליעת חלקי פלסטיק שאנשים השאירו בטבע...

הצב הזה גדל בצורה מעוותת בגלל שנכנס לתוך לולאת גומי שאנשים השאירו בים...

החסידה הזו נלכדה בתוך שקית ניילון שהושארה באזור...

בכדי שתוכלו לזהות את הטבע שסביבכם הבאנו כאן מגדירים מקוצרים של הצמחים, עצים, חיות וציפורים באזור (שימו לב שישנם מינים שלא הבאנו פה, וכי ישנם מינים שקיימים אבל לא תראו אותם).

צמחים:

פטל קדוש (שיח):

פטל קדוש הוא מין של שיח קוצני בסוג פטל ממשפחת הוורדיים, המגיע לגובה של עד 2 מטר.

השיח יוצר סבכים בגדות נחלים, באזורי מעיינות וביצה ובקרקעות לחות הכולאות מים, כמו במרבית חבלי ארץ ישראל שאינם מדבריים. ענפיו ארוכים וסבוכים, מכוסים קוצים כפופים וחדים. עליו שלושה או חמישה עלעלים והם מצוידים בבליטות קוצניות מאונקלות, המסייעות להם להיאחז בענפים ובעצמים שכנים. העלעלים משוננים בשפתם, ומצוידים בקוצים קטנים ומאונקלים. פריחת הצמח מתרחשת בחודשים אפריל-ספטמבר. הפרחים בעלי כותרת בצבע ורוד או אדמדם, ופרותיו ירוקים בהתחלה ולאחר מכן נעשים אדומים והמשחירים בהמשך הבשלתם, הם בעלי טעם מתוק חמצמץ וטובים למאכל. ההאבקה של הפרחים נעשית על ידי דבורי דבש. הזרעים מופצים על ידי ציפורים האוכלות את הפירות העסיסיים.

חלמונית (פרח):

חלמונית היא סוג גיאופיט ממשפחת הנרקיסיים שבסדרת האספרגאים. החלמונית נפוצה באזור אגן הים התיכון. זהו צמח רב-שנתי בעל שורש בצל, הפורץ מן האדמה ללא עלים. לחלמונית פרח מרשים הפורח בסתיו לאחר הגשמים הראשונים בצבע צהוב-חלמון, ומכאן שמו.

אלה ארצישראלית (עץ):

אלה ארצישראלית היא מין עץ ממשפחת האלתיים. זהו עץ נשיר דו-ביתי, המגיע לגובה של כ-10 מטרים ומאריך חיים עד מאות שנים. למרות היותה של האלה עץ נשיר, האלה מכוסה עלים לאורך כל עונות השנה. בעת הבלבוב והפריחה החלים באביב בולט העץ בצבעו האדום, המשתנה לירוק עם התבגרות העלים. עליו מנוצים וציר העלה מעוגל. העלעלים מחודדים ומסודרים בזוגות. כל חלקי העץ מכילים שרף הדומה לשרף אלת המסטיק הנקרא "מסטיקא" וכך כל השרפים של עצי האלה נקראים בשם זה. האלה הארצישראלית שכיחה בחורש הים תיכוני ברחבי המזרח התיכון, ומופיעה לרוב בחברת אלון מצוי.

אלה ארצישראלית היא ערך טבע מוגן על פי חוק בישראל.

אלון (עץ):

האלון הוא סוג של עץ, ששלושה מבין עשרות מיניו נפוצים בארץ ישראל (ישנם עוד שני מינים הגדלים בחרמון: אלון שסוע ואלון הלבנון). חלק ממיני האלון הם ירוקי-עד, ואחרים הם נשירים. פרי עץ האלון נקרא בלוט, והוא גדל בתוך "כוס" הנקראת ספלול. גובהו של אלון התבור עשוי להגיע מעל 10 מטר, אולם מרבית האלונים בישראל נמוכים ונראים כשיחים. מיעוטם, בעיקר אלה הגדלים בצד מקומות קדושים למוסלמים, ולכן לא נפגעו, הם עצים גדולים, גבוהים ומרשימים; חלקם בני מאות שנים. גילו של "אלון אברהם" שבחברון נאמד באלף שנה, אך בשנת 1996 פריט זה מהמין אלון מצוי הוכרז מת.

בישראל גדלים מספר מינים של אלון:

אלון מצוי - עץ או שיח ירוק עד המהווה מרכיב חשוב מאוד בחורש הארץ ישראלית. האלון המצוי גדל בעיקר כשיח כתוצאה מכמה סיבות: א. האקלים בישראל לרוב יובשני, ולכן העץ איננו יכול להגיע לכל גובהו. ב. הצמח אהוב מאוד על הבהמות, וגדל בחפיפה לאזורי המחיה של הערבים, שמרבים לגדל עזים ולרעותם בטבע. גובהו נע בדרך כלל בין 1 ל-6 מטרים אך לעתים הוא מגיע אף ל-10 מטרים. העלה קשה, במקומות שבהם אין די מים ולחות, עשוי להיות דוקר ולגדול כשיח רב גזעים וצפוף. העץ אינו נשאר לעולם כמצבת חשופה (בניגוד לאלונים האחרים המצויים בישראל), עלי השנה החדשה צומחים טרם נשירת העלים הישנים. הוא גדל

לרוב עד לגובה של 1000 מטרים מעל פני הים. בלוטי האלוניים מסוגלים לשמש תחליף לקפה, לאחר שהם נטחנים ונקלים.

אלון התבור - אלון התבור הוא עץ חד ביתי, המשיר את עליו בחורף. העלה הוא גדול וגלדני, שפתו משוננת ומכוסה בשערות שאינן ניתנות להורדה בנקל. הוא מגיע לגובה של 4-9 מטרים. פרחיו אינם ניכרים כל כך משום שהוא מואבק רוח. אלון תבור גדל במקומות יובשניים בחבל הים תיכוני. כיום אלון התבור הוא עץ מוגן בשל השמדת היערות המאסיבית בתקופה העות'מאנית, מכיוון שהשתמשו בעץ לשם הסקת דודי קטרי קיטור בעת מלחמת העולם הראשונה.

אלון התולע - אלון התולע הוא עץ חד ביתי, המשיר את עליו בחורף. העלה קטן יותר מהעלה של אלון התבור, ושערותיו נושרות בנקל. גדל במקומות קרים וגשומים, בעיקר במדרונות מעל לרום של 700 מטרים. סימן ההיכר שלו הוא שהבלוט גדול בהרבה מהספלול וקשקשי הבלוט קצרים ואינם דוקרים.

כמו כן מצויים בישראל שני מינים נוספים של אלון הגדלים רק בחרמון:

אלון שסוע- עץ שכיח בטורקיה, הגדל רק באתר אחד בישראל, נחל ערער. על עליו יש שערות גסות שאינן נושרות כתוצאה מחיכוך. עליו מפורצים מאוד וקשקשי הבלוט שלו ארוכים ומאונקלים.

אלון הלבנון-עומד בשלכת בחורף. גדל בלבנון וחודר לישראל באזור החרמון.

קטלב (עץ):

קטלב הוא סוג צמחים ממשפחת האברשיים. קיימים בו כ-20 מינים של עצים שרובם נפוצים באיים הקנריים ובצפון אמריקה ורק שני מינים הם ים-תיכוניים. עצי הקטלב הם עצים ירוקי-עד, והם מתאפיינים בגזע אדום-חום ובעלים מסורגים בצבע ירוק בוהק. פרחי הקטלב פורחים באביב, הם ערוכים במכבד ויש להם 5 עלי גביע, 5 עלי כותרת היוצרים צורת כד ו-10 אבקנים המזכירים צורת קרניים. פרי הקטלב מבשיל בשלהי הקיץ, הוא מזכיר ענבים מרובי-זרעים. יש בהם זרעים רבים והם ראויים למאכל. רביית הצמח נעשית על ידי כך שבעלי-החיים הניזונים מפירות הקטלב, מפיצים את זרעיו בצואתם.

המין הנפוץ ביותר בארץ ישראל הוא הקטלב המצוי. הוא נפוץ במיוחד באזור ירושלים על קרקעות של קירטון וחואר.

שדר (עץ):

שדר או לבנה הוא סוג עצי יער במשפחת השדריים, הקרוב יחסית למשפחת האלוניים (שבה בין היתר מצויים האלון והאשור). רוב מיני השדר נפוצים באזורים צפוניים של אקלים ממוזג: צפון אסיה, אמריקה הצפונית, ויערות באירופה. עצי השדר הם עצים בינוניים או קטנים או שיחים. עליהם פשוטים ועשויים להיות בעלי אונות או שיניים. באביב צבעם זהוב, בקיץ ירוק ובסתיו צהוב. עצי שדר נבדלים מעצי אלמון, בני אותה משפחה, בכך שהתפרחת אינה מעוצה ומתפוררת בהגיעה לבגרות.

אקולוגיה:

עצי שדר נחשבים מינים חלוציים המקדימים לאכלס שטחים פתוחים. הם גדלים מהר אולם אורך חייהם אינו רב.

לאחר 50 שנות חיים בקירוב מתחיל שדר הכסף האירופי להיכנע למחלות הנגרמות על ידי מיקרואורגניזמים וחרקים שונים. עצים אחרים בעלי צמיחה אטית יותר אך אורך חיים רב כמו האלון הם האחרונים להשתלט על אזורים כאלה. צמרותיהם הצפופות הסוגרות בעד קרני השמש ומונעות מהאור להגיע לקרקע ולספק אנרגיה חיונית, מונעות את צמיחתם של עצי שדר נוספים. עצי שדר גם מהווים כמה ממיני העצים רחבי העלים המסוגלים לשאת טמפרטורות נמוכות ביותר ולכן גדלים באזורים צפוניים מאוד, שבהם עצים אחרים כמו אלון או אשור אינם מסוגלים להתקיים.

כליל החורש (עץ):

כליל החורש הוא עץ חורש נשיר במשפחת הקסאלפיניים (הוא קרוב משפחה של החרוב). פריחתו הבוהקת בחודשי מרץ-אפריל העניקה לו את שמו, אשר משמעותו היא "כתר החורש" או "נזר החורש". העץ קטן מאוד; שיח עץ נשיר המגיע לגובה 6–8 מטר, בעל גזע מרכזי יחיד המתפצל בחלקו התחתון, רוחב גזעו כ-30 ס"מ. העץ גדל בר בחבל הים תיכוני ההררי בגובה 100–1000 מ'. בעולם העץ גדל בדרום אירופה ודרום מערב אסיה; בספרד, דרום צרפת, איטליה, יוון ואסיה הקטנה. כליל החורש הוא צמח מוגן בישראל. כליל החורש נמוך וצמרתו שופעת. בתחילת האביב מתכסה

העץ בשפע פרחים בצבע ורוד לילך, המופיעים לפני העלים. לפרחים טעם חומצי עדין, וניתן לאכלם בסלטים. העלים עגולים, תמימים ומזכירים צורת לב. פירות העץ הם תרמילים פחוסים. פריחתו מעניקה לעץ מראה מלבב הן בחורש והן כשהוא גדל כעץ נוי בגינות. הפרחים יוצאים מתוך הגזע ומתוך ענפים בוגרים דבר המעיד על מוצאו הטרופי של העץ.

כלנית מצויה (פרח):

כלנית מצויה היא מין צמח ממשפחת הנוריתיים, אחד מכ-120 מינים של הסוג כלנית, והיחיד הצומח בר בארץ ישראל. הכלנית היא צמח מוגן וקטיפתו אסורה. לפי סקר שערכה החברה להגנת הטבע, הכלנית היא הפרח המוכר והאהוב ביותר בקרב הישראלים. ב-2013 נבחרה הכלנית לפרח הלאומי של מדינת ישראל. הכלנית היא גיאופיט רב-שנתי. בעולם היא נפוצה בעיקר באזורים בעלי אקלים מתון או קריר בחצי הכדור הצפוני, מספרד מזרחה ועד תוך אסיה וצפון אפריקה כאשר היא משגשגת בייחוד בארצות הים התיכון: יוון, טורקיה, סוריה, לבנון וארץ ישראל [3]. בארץ ישראל הכלנית נפוצה מצפון הארץ עד הר הנגב ופורחת בדרך כלל בחודשים ינואר עד אפריל. לעתים מספר פרטים מקדימים ופורחים כבר בדצמבר. פרחי הכלנית מופיעים במספר צבעים: אדום (הנפוץ ביותר), לבן או גוני סגול הנעים מסגול-כחול לסגול-ורוד. צבע הכלנית מושפע מריכוז הפיגמנטים האדומים – ככל שהאדומים מעטים יותר, צבעים אחרים יוכלו לבלוט. סוג הקרקע

שעליה צומחת הכלנית עשוי להשפיע על ריכוז הפיגמנט, ולכן נראים לעתים שדות כלניות שבהם כל הפרחים באותו הצבע.

כלנית מצויה היא ערך טבע מוגן על פי חוק בישראל, בשנות ה-50 של המאה ה-20 עמדו הכלנית ופרחים נוספים בסכנת הכחדה מהנוף המקומי עקב קטיפה מרובה של פרחים, כולל לצרכים מסחריים. כתוצאה מכך נחקק בשנות ה-60 של המאה ה-20 חוק המכריז על 264 מינים כצמחים מוגנים אותם אסור לקטוף. לצד אכיפת החוק, החל מסע הסברה בראשות החברה להגנת הטבע ובסיוע מורים וגננות שמטרתם לחנך את הציבור הרחב ואת הילדים שאסור לקטוף פרחים ובפרט צמחים מוגנים. מסע ההסברה, שהשתמש בכלנית כאחד מסמליו, נחל הצלחה רבה. רוב הציבור הפסיק לקטוף פרחים והכלניות, לצד פרחים מוגנים אחרים, שבו ונפוצו ברחבי הארץ.

כרכום (פרח):

כרכום הוא סוג במשפחת האירוסיים. זהו צמח רב-שנתי בעל פרחים. תפוצתו כוללת את אזורי החוף של מרכז ודרום אירופה, את אזורי האלפים התחתיים, צפון אפריקה, המזרח התיכון, וכן את מרכז אסיה עד למערב סין. לפרחי הכרכום צורת גביע, הנשפך אל צינור ארוך. צבעיהם מגוונים, אולם לרוב הם צבועים בצבעי סגול-ורוד, ארגמן, צהוב ולבן. עליו של הכרכום צרים, ארוכים וישרים, ובאמצעם קו בצבע בהיר, בדרך-כלל לבן. טיפוס העלים- שלם. בצורה אופיינית, לכל פרח שלושה אבקנים בדיוק. בישראל הכרכום פורחים לרוב בסתיו ובתחילת החורף.

יקינתון (פרח):

יקינתון הוא סוג צמח במשפחת היקינתוניים ובו שלושה מינים שתפוצתם באזור הים תיכוני ובאפריקה. בארץ ישראל נפוץ מין אחד: יקינתון מזרחי. היקינתון הוא גיאופיט בעל בצל רב שנתי. עליו הצרים מרוכזים בבסיס הצמח, והפרחים דמויי פעמון או משפך וסדורים באשכול על עמוד תפרחת בלתי מסועף.

הצמח תורבת בהולנד בסוף המאה השש-עשרה ומשמש בעיקר לנוי. הוא טופח בשני כיוונים: לתפרחת צפופה יותר, רבת פרחים, ולזנים צבעוניים. זהו הפרח היחיד כמעט שלא השתנה בצורתו התרבותית מצורת הבר.

אירוס הדור (פרח):

אירוס הדור הוא גיאופיט בעל קני שורש הבא ממשפחת האירוסיים בסוג אירוס, אירוס הדור הוא צמח נדיר והוא צומח בארץ ישראל בכמה ריכוזים, באוכלוסיות בודדות, המרוכזות כולן באזור מוגבל בצפון-מזרחו של הגליל העליון, בין חולתה, בית מעכה והר פועה. צבע הפרח הוא לבן-ורוד עם נקודות רבות וקטנות המקשטות אותו בצבע חום עד סגול. עלי האירוס זקופים. הפריחה בחודש אפריל ולעתים עד תחילת מאי. גובה עמוד הפריחה נע בין 30 ס"מ ל-65 ס"מ, וקוטר הפרח נע בין 10 ס"מ ל-15 ס"מ. אירוס הדור, כמו כל שאר סוגי האירוס, הוא ערך טבע מוגן בישראל.

בעלי חיים:

צבי ארץ ישראלי:

צבי ארץ ישראלי הוא תת-מין של המין צבי מצוי. הצבי הוא אחד מסמליה של ארץ ישראל הנקראת בתנ"ך גם ארץ הצבי. גופו העדין של הצבי הוא בצבע חום-אפור, כשבצידו ישנו פס אופקי אפור-שחור. על האף ישנו כתם שחור, הבטן לבנה והזנב הקצר שחור. הזכר גדול מהנקבה, קרניו ארוכות יותר וצווארו עבה יותר. קרני הנקבות קצרות, דקות ולא סימטריות, ולעתים הן חסרות לגמרי. משקלו של הצבי נע בין 16 ל-30 ק"ג. הצבי הוא חיה חברתית. זכרים בוגרים תוחמים טריטוריות שגודלן עד חצי קמ"ר, בשטחים העשירים במזון, מסמנים אותן בערמות גללים ובשתן (תחנות ריח) ובמחוות גוף, ומגרשים כל זכר בן חצי שנה ומעלה. הנקבות נעות בתוך הטריטוריה בעדר קטן של קרובות משפחה, ומספרן נקבע לפי היצע המזון. הזכרים האחרים חיים ב"עדרי רווקים" בין הטריטוריות. אוכלוסייה דלילה מתארגנת בזוגות, או שיש לזכר כמה נקבות והוא נע עימן. הצבי פעיל בשעות הקרירות של היום, וקל לאתרו בשעות הבוקר המוקדמות או בשעות בין הערביים. בשעות החמות הצבי נח בצל עץ ובלילה הוא רובץ בשטח פתוח, בתוך גומה שחפר ברגליו. הצבי פעיל בלילות של ירח מלא.

חיים ב"עדרי רווקים" בין הטריטוריות. אוכלוסייה דלילה מתארגנת בזוגות, או שיש לזכר כמה נקבות והוא נע עימן. הצבי פעיל בשעות הקרירות של היום, וקל לאתרו בשעות הבוקר המוקדמות או בשעות בין הערביים. בשעות החמות הצבי נח בצל עץ ובלילה הוא רובץ בשטח פתוח, בתוך גומה שחפר ברגליו. הצבי פעיל בלילות של ירח מלא.

חזיר בר:

חזיר בר הוא מין חזיר והאב הקדמון של חזיר הבית. הוא יונק אוכל-כול שחי בעדרים. חזירי הבר חיים כיום בטבע ביערות בצפון אירופה, במזרח התיכון, בדרום אסיה ובאינדונזיה. למרות שהוא נפוץ בצרפת, חזיר הבר נכחד מבריטניה ומאירלנד במאה ה-17, אבל עדרי חזירי בר חזרו למקומות מסוימים עקב בריחה מחוות חזירים. גופו של חזיר הבר קומפקטי, ראשו גדול ורגליו קצרות יחסית. צבע הפרווה משתנה מאפור כהה ועד לשחור או חום. בחורף הפרווה מעט צפופה יותר, וגודל החזיר משתנה בהתאם לאזור. במרכז

אירופה נקבות בוגרות (חמש שנים או יותר) מגיעות לאורך גוף של כ-135 ס"מ ומשקל של 55 - 70 ק"ג, ואילו זכרים בוגרים אורך גופם הוא כ-140 - 150 ס"מ ומשקלם - כ-80 - 90 ק"ג. באזורים מסוימים, כמו קווקז, הזכרים מגיעים עד לאורך של 200 ס"מ ומשקל של 200 ק"ג. החטים (הניבים) משמשים כנשק וגדלים באופן רציף. החטים התחתונים של הזכרים מגיעים לאורך של 20 ס"מ ובמקרים מיוחדים יכולים להגיע אפילו 30 ס"מ. החטים העליונים מעוקמים כלפי מעלה אצל הזכרים, והם מושחזים באופן קבוע אחד בשני כדי ליצור חט חד. אצל הנקבות, החטים קטנים יותר. חזירי בר חיים בעדרים. כל עדר כולל על פי רוב כ-20 פרטים, אולם נראו גם עדרים שמנו 50 פרטים. בעדר טיפוסי יש שתיים או שלוש נקבות המגדלות את צאצאיהן...ההמלטה מתרחשת בדרך כלל במקום מבודד רחוק מהעדר ובדרך כלל ייולדו ארבעה עד שישה גורים. החזירים הם פעילי לילה ומחפשים מזון החל מרדת הערב ועד צאת החמה. הם אוכלים כמעט כל דבר שנקרה בדרכם: מזונם כולל אגוזים, גרגרים, נבלות, שורשים, פקעות, אשפה, חרקים, זוחלים קטנים ואפילו טלאים וצבאים צעירים. חזירי בר החיים באזורי הביצות אף אוכלים שפמנונים, ציפורים, אצות ובלוטטים. חזירי בר הם הפרסתנים היחידים שחופרים מאורות, וההסבר לכך הוא שהם היונקים היחידים בלי רקמת שומן חומה, ולכן הם צריכים למצוא דרכים אחרות להגן על עצמם מהקור. מאותה סיבה החזירים רועדים כדי לחמם את עצמם. חזירי בר הם יצורים טריטוריאליים וסולידריים. הם מסמנים את שטחם על ידי התגרדות בעצים (התגרדות בעצים משמשת אותם גם לצורכי ניקיון). כאשר זכר מסוים חודר לשטח שליטתו של זכר אחר, הזכרים נלחמים באמצעות חטיהם. בעת הצורך, חזירי הבר יכולים להגן על עצמם ועל צאצאיהם בתקיפות. הזכרים מרכינים את ראשם, מסתערים ונוגחים כלפי מעלה עם חטיהם החדים. הנקבה, בעלת חטים קטנים יותר, מסתערת עם ראש מורם ופה פתוח בנשיכה. התקפות כאלה לרוב אינן קטלניות עבור בני אדם, אף שהן עשויות להביא לטראומה ולאיבוד דם רב מפציעות קשות.

ציפורים:

חוחית:

חוחית היא ציפור שיר קטנה ממשפחת הפרושיים. שמה של החוחית ניתן לה משום מנהגה להאכיל את גוזליה בזרעי חוח. מזון החוחית מורכב בעיקר מזרעים של קוצים שונים. החוחית נפוצה כציפור נוי, ומגדלים אותה רבות בשבייה. גודל הציפור 12-14 ס"מ, מוטת כנפיה 21-25 ס"מ, ומשקלה 14-19 גרם. חוחית בוגרת ניתנת לזיהוי בקלות על פי צבעיה הבולטים: אדום, שחור ולבן על הראש, שחור וזהב על כנפיה. השת בצבע לבן והזנב שחור. קשה להבחין בהבדל בין הזוויגים, המסכה האדומה על ראש הזכר גדולה יותר, ועוברת את קו העין. המסכה האדומה של הנקבה מצומצמת יותר, ושוליה אינם מגיעים לקו העין. מקור הזכר ארוך מזה של הנקבה. גופם של הגוזלים עד לנשירה הראשונה הוא חום מפוספס, אולם בכנפיהם הכהות מתחיל להיראות הפס הזהוב. ניתן להבדיל בין הזוויגים על פי צבעי הכתף: שחור בזכרים ומקושקש בחום אצל הנקבות. המקור בהיר, ארוך ומחודד בקצהו. הוא מסייע לציפור לשלוף זרעים מתוך הקרקפות של צמחים קוצניים ממשפחת המורכבים, כגון החוחים והדרדרים. צמחים אלה הם עיקר מזונה ומכאן שמה. ראשה הזעיר של החוחית מכיל את אחד המוחות המבריקים שבקרב בעלי הכנף. בטבע משמשת התבונה יוצאת הדופן של החוחית לפתיחת קרקפות של צמחים קוצניים ממשפחת המורכבים (מזונה העיקרי בטבע) ולשלוף מהם מזון החבוי מן העין.

צייד חוחיות בישראל:

בישראל החוחית היא ערך טבע מוגן ואסורה בצייד, גידול או מסחר אך הביקוש לציפור הפך אותה לאחת מציפור השיר הפופולאריות ביותר על ידי ציידים בלתי חוקיים. בעשורים האחרונים מספר החוחיות בטבע בירידה ניכרת כתוצאה מצייד בלתי חוקי. הציידים נוהגים לשבור את כנפי החוחית או רגליה כדי שתשמש כפיתיון ותקרא לעזרת חברותיה שילכדו ברשת.

ירקון:

הירקון הוא ציפור ירוקה-צהובה. בלבוש החורף לזכר כיפה, עורף וחלקי גוף עליונים ירוקים-חומים. הגב התחתון והעל-שת ירוקים-צהובים. אברות הזנב שחומות, בסיס האברות החיצוניות צהוב. אברות היד שחומות ובסיסן צהוב עז. סוככות האוזן, צידי הצוואר וצידי הגוף אפרפרים-צהובים. הלחיים, הצוואר והחזה צהבהבים עם גוון ירקרק.

הבטן אפרפרה-לבנה. בלבוש הקיץ הצבעים נעשים עזים יותר. לנקבה צבעים כשל הזכר אבל עם גוונים יותר עמומים (שגם הם הופכים באביב לעזים יותר). המקור חרוטי, הראש בינוני. צבע המקור לבנבן-ורדרד. אורך הגוף 14.5 ס"מ. המשקל 22 ג'. הגוף דומה לזה של דרור הבית. מוטת הכנפיים עשויה להגיע ל-34 ס"מ. הרגליים ארוכות יחסית בצבע חום-ורדרד. הירקון הוא ציפור יציבה בישראל ובנוסף בחורף מגיע אוכלוסייה נוספת החורפת בארץ. הירקון מצוי בגינות, גנים, חורשות, יערות והיא מקננת בעצים צפופי עלווה.

עורב שחור:

עורב שחור הוא מין עוף בסוג עורב שבמשפחת העורביים ובסדרת ציפורי השיר. הוא אחד מהעופות בעלי התפוצה הטבעית הנרחבת ביותר מבחינת שטח וכמות פריטים ועל כן באנגלית הוא מכונה עורב מצוי. בישראל אין מין זה נפוץ במיוחד: הוא נדיר למדי בהרי הצפון והמרכז, וזוגות מעטים מקננים בנחלי מדבר יהודה ובנגב. העורב השחור הוא הציפור הלאומית של בהוטן. העורב השחור מעדיף שטחים פתוחים למחיה: טונדרה חסרת עצים או יערות נטושים, הרים ומצוקים, חופי ים, גדות נהר גדולים, מישורים ומדבריות. אולם, זהו עוף סתגלן ביותר וניתן למוצאו במרבית אתרי המחיה למעט יערות גשם טרופיים. באזורים אחדים של תפוצתו, בעיקר באירופה ובאסיה, ניתן לראותו גם באזורים מיושבים ואף באזורים אורבניים על אף אופיו החששן. באזור תפוצתו החדשה יותר, ביבשת אמריקה,

מקושר יותר לאזורי הטבע הפראיים ולמקומות הנטושים. ניתן לראות את המין במנוחה בעיקר על מדפי סלעים או על בצמרות עצים. אך כיום ניתן לראותו במנוחה גם על עמודי חשמל ושילוט חוצות, אשר הפכו להיות לו לאתרי קינון בעידן המודרני. העורב השחור נקרא כך בזכות צבען השחור של נוצותיו. הוא העוף השני בגודלו (לאחר המין עורב עב-מקור) מבין ציפורי השיר: אורכו 54 עד 69 סנטימטרים, ומוטת כנפיו נעה בין 115 ל-130 סנטימטרים. משקלו נע בין 689 ל-1625 גרמים. למין זנב בצורת יתד. על הגרון נוצות מרובות שצבען שחור מעט דהוי הנוטה להתפרע, הן משתתפות בהתקשרות בין פריטים. המקור עבה וגס. למין חד-צורתיות זוויגית, על אף שלעתים הנקבות קטנות במעט מהזכרים. בעת תעופה יוצרות נוצות הכנף מבנה דמוי יד עם אצבעות. עורבים שחורים הם אוכלי נבלות מובהקים, אך ניזונים גם ממגוון אורגניזמים חיים: פרוקי רגליים, דו-חיים, יונקים קטנים, עופות וזוחלים. כאשר ייגשו לנבלה ייזונו אף מהחרקים המפרקים אותה (בעיקר מרימות וחיפושיות). נצפו מקרים בהם ניזונו משליה של יונקים גדולים ככבשים. תוכן הקיבה מראה כי עיקר התזונה מתבססת על מזון מהחי, בעיקר עופות וחרקים, אולם המין אינו בוחל במזון צמחי כדגנים, בלוטים, פירות וניצנים. את המזון הם אוספים מהקרע ונוטים לאגור שיירים כאגוזים, עצמות, שברי ביצים ופיסות בשר שאינן ניתנות לעיכול. עורבים צעירים מתנסים באסיפת חפצים שאינם אכילים כלל, בחודשים הראשונים לאחר עזיבתם את קן הוריהם.

דוחל שחור-גרון:

דוחל שחור גרון הוא ציפור ממשפחת החטפיתיים בסדרת ציפורי שיר. לעתים משויך למשפחת הקיכליים.

מקור השם כנראה המילה הארמית "דחיל" שמשמעותה פחד, משום שהוא רוטט כאילו הוא מפחד. מוטת כנפיו היא 18-22 ס"מ, אורך גופו הוא 11.5-13 ס"מ, ומשקלו 14-16 גרם. רגלו ארוכה ושחורה, והאצבעות עדינות. המקור קצר, חד וגם הוא שחור. קשתית העין בצבע חום כהה. אצל הזכר הראש והסנטר שחורים, בצידי הצוואר יש שני כתמים לבנים. העל שת חום מנוקד או לבנבן. חלקי הגוף העליונים שחומים, והולים שלהם חומים. החזה כתום-ערמוני והבטן לבנה. אצל הנקבה הצבעים דהויים יותר, והכתמים בצידי הצוואר קטנים. מזונו העיקרי הוא חרקים וחסרי חוליות אחרים וזחליהם, לעתים ניזון מפירות וזרעים. נצפה אוכל לטאות ודגים קטנים. מצוי בישראל בין ספטמבר לאפריל, חולף וחורף בכל הארץ. נמצא בשטחים פתוחים עם צמחייה חד שנתית ושיחים או עצים נמוכים, שם הוא גם מקנן. בני הזוג נמצאים בדרך כלל זה ליד זה. גודל שטח המחיה שלהם הוא 5-10 דונם, הזוג חוזר בדרך כלל לאותה הטריטוריה כל שנה. הדוחל אינו מקנן בישראל.

נץ מצוי:

נץ מצוי הוא עוף דורס. רוב הפרטים אינם נודדים, אך פרטים שנמצאים באזורים קרים של צפון אירופה וצפון אסיה נודדים בחורף לצפון אפריקה והודו. אורך גופו של הנץ המצוי 30–40 ס"מ. צבע גבו חום-אפור וזנבו מפוספס. הנץ המצוי שוכן בחורשים נמוכים ויערות דלילים. כנפיו הקצרות (יחסית לגופו) והרחבות וזנבו הארוך מאפשרים לו לתמרן בזריזות בסבך. הוא ניזון בעיקר מעופות ובעיקר שחורים, אותם הוא דורס באוויר או "קוטף" מתוך הסבך ברגליו הארוכות. לעתים הוא גם לוכד מכרסמים על פני הקרקע.

נשר:

נשר הוא סוג בתת-משפחת נשרי העולם הישן של עופות דורסים גדולים ואוכלי נבלות. בשפה העברית קיים לא פעם בלבול בין נשר לבין עיט - הנשר גדול מהעיט, חסר נוצות לראשו ומקורו עבה וארוך יותר והוא ניזון בעיקר מהנבלות. העיט עומתו בעל ראש מנוצה, המקור קצר יותר והוא עט על טרף חי אותו הוא מעדיף על פגרים. הנשר הוא אחד העופות הדורסים הגדולים בטבע, והוא מכונה גם "מלך העופות". צווארו של הנשר ארוך, מקורו מעוקל בצורת קרס. ורגליו חזקות וקצרות ומכוסות פלומה לבנה עד לברכיו. ציפורניו אצבעותיו כפופות מעט ואינן חדות במיוחד. בצעירותו, ראשו וצווארו של הנשר עטויים

פלומה לבנבנה. בבגרותו, ראשו מקריח ופלומת צווארו נושרת. בסיס צווארו של הנשר עטוי צווארון לבן, המורכב מנוצות קשיחות. שאר גופו עטוי נוצות בגוון אפור-חום. אורך גופו 110-114 ס"מ, מוטת כנפיו מגיעה עד 280 ס"מ ומשקלו 5.3-8 ק"ג. הזכר גדול מעט מהנקבה, דבר שאינו אופייני לעופות דורסים אחרים. הנשר חי 40-50 שנה. בניגוד למרבית העופות, לנשר חוש ריח מפותח. יש הטוענים שהמקור לשמו של הנשר הוא מן השורש נ.ש.ר, על שום נשירת נוצותיו ופלומת השיער המכסה את ראשו ואת צווארו.

הנשר הנפוץ בישראל הוא הנשר המקראי: תפוצה בארץ:

ריכוזים של נשרים מקננים ברמת הגולן, בנחל גמלא, בנחל צין ובנגב: עוף זה נמצא באזורים הרריים בעלי מצוקים. בעבר אוכלוסיית הנשרים בישראל הייתה גדולה בהרבה מאשר כיום. אוכלוסיית מין זה הצטמצמה עקב שלל גורמים, ביניהם: ציד, הרעלה, התחשמלות, הידלדלות מקורות מזון והפרעה באתרי קינון. הנשר בארץ, מצוי בסכנת הכחדה. הסיבות לצמצום באוכלוסיית הנשרים בארץ הן בעיקר הרעלות בקר, התחשמלות בקווי מתח גבוה, ציד והילכדות ברשתות חקלאיות. הרעלות בקר הנובעות מסיבות שונות, מתגלגלות אל פתחו של הנשר ופוגעות בו. בפברואר 2005 למשל, נספרו כ-200 נשרים בלבד בארץ. זהו מספר הנמוך בעשרות אחוזים לעומת שנים קודמות. לעתים רחוקות הנשר תוקף בעל חיים בריא. הנשר יכול להרוג בעל חיים חולה או פצוע. לנשר יש זפק מסוגל להתרחב במידה רבה. הנשר מסוגל לאכול כמויות בשר גדולות (יותר מק"ג) עד מלוא נפח הזפק שלו, כך שניתן לראות את הזפק שלו בולט בצווארו. לאחר ארוחתו הנשר נח מעט בישיבה לעתים מנומנם, ומעכל את מאכלו. יחד עם זאת הנשר עשוי גם לצום ללא כל נזק לגופו, במשך 5–6 ימים. הנשר יכול לראות למרחק של 45 מטרים בקירוב חפץ בגודל של סנטימטר אחד בלבד. הוא אינו רואה יותר טוב מן הנץ אף על פי שהוא נקרא מלך העופות. הנשר אינו מסוגל לשאת את טרפו בטפרי, אלא רק לפלוט אותו מעוכל מן הזפק שלו. כך הנשר מאכיל את גוזליו. הנשר הוא בעל ערך רב כאוכל נבלות. הנשר חסין באופן טבעי מפני הרעלן בוטולינום, הוא הרעלן הגורם למחלת הבוטוליזם. בנוסף לכך, הנשר מסוגל לאכול בשר רקוב המכיל חיידקי אנטרקס וחיידקי כולרה מבלי שייגרם נזק לבריאותו.

עקב עיטי:

עקב-עיטי הוא דורס בינוני ומוצק, גדול מכל יתר העקבים באזורנו. אורך גוף: 60 - 61 ס"מ. מוטת כנף: 130 - 150 ס"מ. משקל: 590 - 1600 ג'. בדרך כלל בהיר יחסית, עם ניגודיות ברורה בין ראש וחזה בהירים לבין בטן כהה. זנבו בינוני באורכו ונטול פספוס (לרוב בגוון קרם-חולי עד חלודי), צווארו קצר וראשו רחב. בעל שלושה מופעי צבע עיקריים - בהיר (השכיח ביותר), חלודי וכהה. במופעים הבהיר והחלודי, הראש והחזה בהירים, בולטים בניגוד שלהם לבטן ול"מכנסיים" הכהים. זהו סימן טוב לזיהוי פרטים עומדים. המופע

